

เชื้อสายพระเจ้าตากสิน

วรรณดี สรรพจิต

พระเจ้าตากสินได้ชื่อว่าเป็นมหาราชองค์หนึ่งของไทย ซึ่งครองกรุงธนบุรีเพียงระยะสั้นๆ ๑๔ ปี เหตุการณ์ตอนกรุงศรีอยุธยาแตกเมื่อ พ.ศ.๒๓๑๐ เป็นส่วนผลักดันให้ท่านรวมเลือดเนื้อเชื้อไทยขึ้นเป็นประเทศอีกครั้งหนึ่ง หลังจากเสียเมืองแก่พม่าได้เพียง ๗ เดือน ก็ได้แผ่นดินคืนโดยการยึดเมืองธนบุรีและค่ายโพธิ์สามต้นกลับคืนมาได้ และได้ปราบดาภิเษกขึ้นเป็นพระเจ้าแผ่นดิน โดยสร้างเมืองหลวงขึ้นใหม่เรียกว่า “กรุงธนบุรี” เมื่อวันที่ ๒๙ ธันวาคม พ.ศ.๒๓๑๑ ขณะชนมายุได้ ๓๔ พรรษา และครองราชย์อยู่ได้ ๑๔ ปี ก็สิ้นพระชนม์โดยถูกประหารชีวิต (ถูกตัดศีรษะ) ที่หน้าป้อมวิชัยประสิทธิ์ ขณะชนมายุได้ ๔๘ พรรษา พระศพถูกนำไปฝังไว้ที่วัดบางยี่เรือใต้ ปัจจุบันคือวัด อินทารามวรวิหาร (ตามประวัติศาสตร์กรุงธนบุรี)

ในระหว่างดำรงชีวิตอยู่นั้น พระเจ้าตากมีมเหสีเดิมชื่อ สอน ต่อมาได้สถาปนาขึ้นเป็นกรมหลวงบาทบริจาริกา และมีมเหสีใหม่ชื่อ “ฉิม” ซึ่งเป็นพระราชธิดาในรัชกาลที่ ๑ ขณะยังเป็นขุนนางในพระเจ้าตาก และมีมเหสีชื่อฉิมอีกคนหนึ่ง ซึ่งเป็นธิดาของเจ้านครหนู เรียกกันว่า “ฉิมใหญ่” นอกนั้นมีบาทบริจาริกากลายคนเช่น เจ้าปราง และเจ้าจวน ซึ่งสองคนนี้เป็นธิดาเจ้านครหนูเช่นกัน

พระเจ้าตากมีโอรสและธิดาทั้งสิ้น ๓๐ พระองค์ ในวันที่พระเจ้าตากถูกประหารเมื่อ ๕ เมษายน พ.ศ.๒๓๒๕ นั้น โอรสและพระธิดาพระเจ้าตากล้วนแต่ยังพระเยาว์ ยกเว้นกรมขุนอินทรพิทักษ์ ซึ่งเป็นผู้ใหญ่แล้ว ได้ขอตายตามพระราชบิดาในวันถูกยึดอำนาจและประหารพระเจ้าตากสิน นอกนั้นได้รับการเว้นโทษไม่ถูกประหาร เพราะ ร.๑ ขณะยังเป็นเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึกได้ขอให้ไว้ชีวิตโอรสธิดาของพระเจ้าตากทั้งหมด โดยเฉพาะเจ้าฟ้าสุพันธุ์วงศ์ ซึ่งเกิดแต่เจ้าฉิมนั้นเป็นหลาน ในขณะที่เจ้าพระยาสุรสีห์กล่าวว่า “ตัดหัวอย่าไว้หนามหน่อ มาฟ้ออย่าไว้ลูก” ถึงกระนั้นโอรสธิดาที่เหลือ ๒๙ องค์ ก็มีชีวิตรอดมาอย่างหวุดหวิด

จำนวนโอรสธิดาพระเจ้าตาก ๓๐ องค์ตามที่กล่าวข้างต้นนั้นเป็นผู้ชาย ๒๑ ผู้หญิง ๙ ชื่อตามลำดับเกิดก่อน - หลังดังนี้

๑. กรมขุนอินทรพิทักษ์ พระมารดาชื่อ “สอน” ซึ่งเป็นมเหสีดั้งเดิมตั้งแต่ก่อนขึ้นเป็นพระเจ้าแผ่นดิน ซึ่งต่อมาได้รับสถาปนาขึ้นเป็น “กรมหลวงบาทบริจาริกา” กรมขุนอินทรพิทักษ์เป็นโอรสองค์โต พระเจ้าตากสินวางแผนให้ไปครองกัมพูชา เพื่อกันออกจากการเป็นรัชทายาทสืบบัลลังก์ ส่วนตัวลูกคนนี้เคยถูกพระเจ้าตากทอดยศยึดตัว เพราะเหตุเข้าข้างคนตัดผมพระเจ้าตาก แต่พอหายพิโรธก็คืนยศคืนวังให้ตามเดิม ท่านผู้นี้ขอตายตามราชบิดา จึงถูกประหารในวันต่อมา กรมขุนอินทรพิทักษ์เป็นต้นสกุล ปาลกวงศ์ ณ อยุธยา, เสนีวงศ์ ณ อยุธยา, สีนสุข, อินทรโยธิน

๒. สมเด็จพระเจ้าท้ายน้อย ไม่ปรากฏผู้สืบสกุล

๓. พระองค์เจ้าชายพนมวัน มีธิดา ๖ องค์ ไม่ปรากฏการสืบสกุล

๕. สมเด็จพระเจ้าฟ้าชายทัตพงศ์ ในพงศาวดารเรียกว่า “พระพงศ์นรินทร์” เมื่อครั้งพระเจ้าตากถูกพระยาสุรศักดิ์จับขังไว้ในโบสถ์วัดแจ้ง (วัดอรุณราชวราราม) นั้นพระพงศ์นรินทร์ชนมายุได้ ๑๒ ปี ถูกขังรวมอยู่ในโบสถ์นั้นด้วยได้รับลูกประคำสายหนึ่งจากพระเจ้าตาก เป็นลูกประคำกระดาดเลขยันตร์ ลงรักปิดทองทั้ง ๑๐๘ เม็ด

เจ้าฟ้าชายทัตพงศ์นั้นพระมารดาชื่อ “ฉิม” เรียกกันว่าฉิมใหญ่ เทียบที่ กรมบริจักษ์กัศศีสุตารักษ์ เป็นธิดาของเจ้านครหนู มีศักดิ์ตามภาษาชาวบ้านว่า เป็นพ่อตาพระเจ้าตาก

เจ้าฟ้าชายทัตพงศ์มีโอรสธิดามาก ที่สำคัญองค์หนึ่ง คือคุณหญิงจัน เป็นพระนมของรัชกาลที่ ๕ และคุณหญิงขาวได้เป็นพระนมของเจ้าฟ้ากรมพระจักรพรรดิพงศ์ เจ้าชายองค์นี้เป็นต้นสกุล “พงษ์สิน” ในปัจจุบัน

๕. สมเด็จพระเจ้าฟ้าหญิงโกลม ไม่ปรากฏผู้สืบสกุล

๖. สมเด็จพระเจ้าฟ้าหญิงบุปผา ไม่ปรากฏผู้สืบสกุล

๗. สมเด็จพระเจ้าฟ้าชายสิงหวิภา ไม่ปรากฏผู้สืบสกุล

๘. สมเด็จพระเจ้าฟ้าชายศิลา ภายหลังได้เป็นพระยาประจักษ์พ มีโอรสธิดาที่สำคัญคือ

- หญิงชื่อ “พลับ” เป็นชายากรมหมื่นกษัตริย์ศรีศักดิ์เดช ต้นสกุล อิศรเสนา

- หญิงชื่อ “ทับ” เป็นชายากรมพระรามอิศเรศ ต้นสกุล สุริยกุล

- หลวงราชชนนารักษ์ ต้นสกุล ศิลานนท์

๙. พระองค์เจ้าชายอรนิกา ถูกสำเร็จโทษพร้อมกับเจ้าฟ้าสุพันธุ์ในสมัยรัชกาลที่ ๒ เพราะต้องหากบฏ

๑๐. พระองค์เจ้าหญิงสุมาลี ไม่ปรากฏผู้สืบสกุล

๑๑. พระองค์เจ้าชายถำรง ไม่ปรากฏผู้สืบสกุล

๑๒. พระองค์เจ้าชายละมั่ง ได้เป็นพระยาสมมติบาลในสมัยรัชกาลที่ ๓ ไม่ปรากฏผู้สืบสกุล

๑๓. พระองค์เจ้าชายเล็ก ไม่ปรากฏผู้สืบสกุล

๑๔. สมเด็จพระเจ้าฟ้าชายทัตโกย องค์นี้เป็นอนุชาร่วมมารดา กับสมเด็จพระเจ้าฟ้าชายทัตพงศ์ โอรสองค์ที่ ๒ ในมหาดเล็กใหญ่ มีความชำนาญด้านการเป็นหมอรักษาโรค ได้เป็นพระอินทโยธิน ภายหลังถูกปลงพระชนม์ในสมัยรัชกาลที่ ๒ เพราะเป็นผู้นับนางในถึง ๓ คน คือเจ้าจอมอ่อน, จิน, และไม้เทด หมอไทยมีบุตรธิดาเยอะ โดยเฉพาะคุณหญิงน้อยได้เป็นเจ้าจอมมารดาในรัชกาลที่ ๔ มีราชโอรสคือ กรมหมื่นมเหศวรศิววิลาส ต้นสกุล นพวงศ์ และกรมหมื่นวิศิษฎนนิภาธร ต้นสกุล สุประดิษฐ์

๑๕. พระองค์เจ้าหญิงจามจุรี ไม่ปรากฏผู้สืบสกุล

๑๖. พระองค์เจ้าหญิงสังวาล ไม่ปรากฏผู้สืบสกุล

๑๗. พระองค์เจ้าหญิงสาวิตรรณ หรือลำลี องค์นี้เคยได้รับพระราชทาน “พระหนัด” จากพระเจ้าตาก ซึ่งหักชิ้นหนึ่ง ต่อมาพระหนัดชิ้นนี้ได้กลายเป็นมรดกที่สำคัญของตระกูลอิศรเสนา เจ้าหญิงสาวิตรรณได้เป็นพระชายา กรมพระราชวังบวร (วังหลัง) ในรัชกาลที่ ๒ และถูกสำเร็จโทษพร้อมกับเจ้าฟ้าสุพันธุ์ ใน พ.ศ. ๒๓๕๒ ขณะทรงพระยศเป็นเจ้าฟ้ากรมขุนกษัตริย์ราชูธิ หรือเจ้าฟ้าหมื่น เจ้าหญิงสาวิตรรณมีโอรสคนสำคัญคือ กรมหมื่นกษัตริย์ศรีศักดิ์เดช ต้นสกุล อิศรเสนา กรมหมื่นองค์นี้มีชายาชื่อพลับ ซึ่งเป็นธิดาของสมเด็จพระเจ้าชายศิลาผู้เป็นโอรสองค์ที่ ๘ ของพระเจ้าตาก สายนี้ถูกผู้พิไต้แต่งงานกับลูกผู้น้อง อยู่ในสายเดียวกัน

๑๘. สมเด็จพระเจ้าฟ้าชายเรนทรกุมาร องค์นี้เป็นอนุชาร่วมมารดา กับสมเด็จพระเจ้าฟ้าหัตถพงศ์ เป็นโอรสองค์ที่ ๓ ของสมเด็จพระที่นั่งสุริยาศน์อมรินทร์ ในครั้งรัชกาลที่ ๒ ได้ขึ้นเป็นพระชนเรนทรรักษา มีโอรสที่สำคัญ ๔ องค์ ได้เป็นขุนนางชั้นหลวง และพระยาทั้งนั้น เป็นต้นสกุล “รุ่งโรจน์”

๑๙. พระองค์เจ้าชายคันธวงศ์ พระโอรสองค์นี้ได้ประสบอุบัติเหตุเรือล่มหน้าวัดระฆัง แต่พวกพี่เลี้ยงช่วยชีวิตไว้ได้ พระเจ้าตากทรงกริ้วนายพานท้าย(บอโพนพัน) ให้เสียเงิน ๑๐๐ ที่ ส่วนพวกพี่เลี้ยงให้เสียคนละ ๕๐ ที่

๒๐. พระองค์เจ้าชายเมธิน ไม่ปรากฏผู้สืบสกุล

๒๑. พระองค์เจ้าชายอิสินธร ไม่ปรากฏผู้สืบสกุล

๒๒. พระองค์เจ้าหญิงประไพพัคตร์ ไม่ปรากฏผู้สืบสกุล

๒๓. สมเด็จพระเจ้าฟ้าชายสุพันธุ์วงศ์ เจ้าฟ้าชายองค์นี้มีประวัติว่าถูกปลงพระชนม์ในรัชกาลที่ ๒ เพราะเหตุกบฏ โอรสติดาก็ถูกนำไปถ่วงน้ำทั้งหมด ไม่เหลือให้สืบสกุลเลย เจ้าฟ้าชายสุพันธุ์วงศ์นั้น เป็นพระเจ้าหลานเธอของรัชกาลที่ ๑ แห่งราชวงศ์จักรี เพราะพระเจ้าตากได้ธิดาของรัชกาลที่ ๑ ขณะยังเป็นเจ้าพระยาจักรีมาเป็นมเหสีมีชื่อว่า “ฉิม” ในวันที่รัชกาลที่ ๑ ยึดอำนาจจากพระเจ้าตาก มีการลงมติให้ประหารชีวิตพระเจ้าตาก เจ้าพระยาสุรสีห์ผู้เป็นน้อง รัชกาลที่ ๑ มีมติให้ประหารโอรสธิดาของพระเจ้าตากทั้งหมด แต่รัชกาลที่ ๑ เว้นชีวิตไว้ ประหารเพียงคนเดียวคือ กรมขุนอินทรพิทักษ์เพราะเจ้าตัวต้องการตายตามราชบิดา

ในบรรดาโอรสธิดาของพระเจ้าตากทั้ง ๓๐ องค์นั้น ก็มีองค์หนึ่งเป็นพระเจ้าหลานของรัชกาลที่ ๑ ก็คือ เจ้าฟ้าชายสุพันธุ์วงศ์องค์นี้เอง จึงได้รอดชีวิตมาอย่างหวุดหวิด รัชกาลที่ ๑ โปรดให้เปลี่ยนพระนามเป็น เจ้าฟ้าอภัยเบตร์ แล้วสถาปนาขึ้นทรงกรมเป็นกรมขุนกษัตราธิบดี ครั้นถึงรัชกาลที่ ๒ พระยาอนุชิตราชา (น้อย) จางวางพระตำรวจได้พบหนังสือทิ้งอยู่ที่ใต้ต้นแจงในลานศาลาพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท หาตัวคนทิ้งไม่ได้ จึงอ้างว่า อิกาคามมาทิ้งไว้ในหนังสือนั้นแจ้งว่า เจ้าฟ้ากรมขุนกษัตราธิบดีและพรรคพวกคบคิดกันจะก่อกบฏ รัชกาลที่ ๒ โปรดให้มีการสอบสวน โดยมีกรมหมื่นเจษฎาบดินทร์เป็นประธาน ก็ได้ความจริง จึงถอดกรมขุนกษัตราธิบดีออกจากตำแหน่งแล้วสำเร็จโทษด้วยท่อนจันทร์ ส่วนโอรสทั้ง ๕ องค์ให้เอาไปถ่วงน้ำที่ปากอ่าว จึงไม่เหลือผู้สืบสกุลเลย

๒๔. พระองค์เจ้าชายบัว ไม่ปรากฏผู้สืบสกุล

๒๕. สมเด็จพระเจ้าฟ้าหญิงปัทมาธิเบศร์ เป็นพระธิดาองค์ที่ ๔ ในสมเด็จพระที่นั่งสุริยาศน์อมรินทร์ องค์นี้ต่อมาได้เป็นชายา เจ้าฟ้ากรมขุนอิศราธิราช ต้นสกุล อิศรางกูร ณ อยุธยา ซึ่งถือเป็นผู้สืบสกุลสายตรง คือทางฝ่ายพระโอรส จากจำนวน ๙ สกุลหลักในขณะนี้ คือ

๑. สกุล “สินสุข” สืบสายจากกรมขุนอินทรพิทักษ์ โอรสองค์โตของพระเจ้าตาก
๒. สกุล “อินทรโยธิน” สืบเชื้อสายจากกรมขุนอินทรพิทักษ์เช่นกัน
๓. สกุล “พงษ์สิน” สืบเชื้อสายจากเจ้าฟ้าหัตถพงศ์ หรือพระพงศ์นรินทร์ โอรสองค์ที่ ๔
๔. สกุล “ศิลาพนธ์” สืบเชื้อสายจากเจ้าฟ้าศิลา โอรสองค์ที่ ๘
๕. สกุล “รุ่งโรจน์” สืบเชื้อสายจากเจ้าฟ้านเรนทรรักษา โอรสองค์ที่ ๑๘
๖. สกุล “โกมารกุล ณ นคร”
๗. สกุล “ ณ นคร”

๘. สกกุล “จาตฺรงคฺกุล” สามสกกุลข้างต้นนี้สืบเชื้อสายจาก เจ้าพระยานครน้อยโอรสองค์ที่ ๒๖

๙. สกกุล “อินทรกําแหง” สืบเชื้อสายจากเจ้าพระยานครราชสีมา(ทองอินทร์) เฉพาะสายนี้ยังแตกเป็นหลายสกกุล ซึ่งจะได้กล่าวต่อไป เจ้าพระยานครราชสีมาทองอินเป็นโอรสองค์ที่ ๓๐ ซึ่งเป็นองค์สุดท้ายเกิดแต่เจ้าหญิงจวน

เกี่ยวกับเรื่องการสืบเชื้อสายพระเจ้าตากในสกกุล ณ นคร นี้ รัชกาลที่ ๕ คือพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า ได้พระราชนิพนธ์ถึงบุคคลที่เป็นต้นสกกุลดังกล่าวไว้ในจดหมายเหตุความทรงจำตอนหนึ่งว่า

“-----เจ้าฟ้าจะไม่รับก็ไม่ได้(หมายถึงรับเจ้าปรางมาเป็นภรรยา) เมื่อรับไปแล้วก็ต้องตั้งไว้เป็นนางเมืองไม่ได้เป็นภรรยา บุตรที่มีครรภ์ไปนั้นชื่อน้อย ภายหลังได้เป็นเจ้าพระยานครศรีธรรมราช เจ้าพระยาผู้นี้มีอำนาจอาณามากกว่าเจ้าพระยาทุกคน เป็นเรื่องที่เขาเล่ากระซิบเป็นการเปิดเผย และพวกบุตรหลานเจ้ากรุงธนบุรีก็นับถือเป็นญาติพี่น้อง เหตุฉะนั้นจึงนับถือเกี่ยวข้องกันในเรื่องวงศ์เจ้ากรุงธนบุรีกับพวกนครศรีธรรมราช พระยาแสนหามนตรีบุตรเจ้าพระยานครน้อยได้คุณปลัดเสงี่ยม บุตรพระพงศ์นรินทร์เป็นภรรยา ส่วนบุตรหลานเจ้ากรุงธนบุรีอื่นๆ ไม่ได้สามเป็นขุนนางเลย ได้แต่กับเจ้านายในพระราชวงศ์ประจันต์ทั้งสิ้น นี่เหตุที่นับถือเป็นญาติกันจึงยกให้กัน-----”

ก็สรุปตรงนี้ได้ว่า เจ้าน้อย ซึ่งต่อมาได้เป็นเจ้าพระยานครน้อย เป็นโอรสพระเจ้าตาก เกิดจากเจ้าปรางหรือเจ้าคุณปราง บางแห่งเรียกว่าเจ้าหญิงปราง ผู้ซึ่งเคยเป็นบาทบริจารพระเจ้าตากและเป็นธิดาเจ้านครหนู

เมื่อพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ ๒ ขึ้นครองราชย์ เจ้าพระยานครพิด้ขอลาออกจากตำแหน่งเนื่องจากชราภาพ รัชกาลที่ ๒ ก็ได้ตั้งให้เจ้าน้อยในขณะเป็นพระยาบริรักษ์ภูเบศร์ ตำแหน่งผู้ช่วยเจ้าเมืองนคร ขึ้นเป็นเจ้าพระยานครน้อยแทน และพระราชทานนามในตราตั้งครั้งแรกว่า “พระยาศรีธรรมมาโคกราชชาติโคชัย มโหสิริยาธิปติ อภัยพิริยกรมพาหุ พระยานครศรีธรรมราช”

เจ้าพระยานครน้อย เป็นเจ้าเมืองที่มีความสามารถมากที่สุดสมัยที่รัชกาลที่ ๕ ทรงพระราชนิพนธ์ไว้ และเคยได้กล่าวไว้แล้วในเรื่อง เล่าเรื่องเมืองนคร

เจ้าพระยานครน้อยได้เป็นเจ้าเมืองนครศรีธรรมราชนานถึง ๒๙ ปี จนกระทั่งปี ๒๓๕๒ ได้ถึงแก่อสัญกรรมด้วยโรคไข้ป่าและโรคหอบในขณะอายุได้ ๖๓ ปี มีบุตรธิดารวมทั้งสิ้น ๓๖ คน ในจำนวน ๓๖ คนนี้

- ได้เป็นเจ้าจอมมารดา ๒ คน คือลูกคนหัวปีชื่อ น้อยใหญ่ เป็นเจ้าจอมมารดาในรัชกาลที่ ๓ และคนที่ ๓๑ ชื่อบัว ได้เป็นเจ้าจอมมารดาในรัชกาลที่ ๔

- ได้เป็นเจ้าจอม ๑๑ คน คือ ๙ คนได้เป็นเจ้าจอมในรัชกาลที่ ๓ อีก ๒ คนเป็นเจ้าจอมในรัชกาลที่ ๔
- ได้เป็นขุนนางชั้นเจ้าพระยา ๒ คน คือคนที่ ๓ น้อยใหญ่ ได้เป็นเจ้าพระยาหาศรีธรรม ผู้รักษาเมืองกรุงเก่า และลูกคนที่ ๔ น้อยกลาง ได้เป็นเจ้าพระยานคร

- ได้เป็นขุนนางชั้นพระยา ๔ คน - ได้เป็นขุนนางชั้นพระ ๔ คน
- นอกนั้นเป็นเพียงคนธรรมดาสามัญ ๑๐ คน

คนที่ชาย ที่ได้ยศขุนนางชั้นเจ้าพระยาก็คือ เป็นพระยาก็คือ หรือขุนนางชั้นพระ หรือเป็นเพียงสามัญชนก็ถือว่าเป็นผู้สืบสายตรงจากเจ้าพระยานครน้อยทั้งสิ้น และก็ถือได้ว่าล้วนเป็นเชื้อสายพระเจ้าตากสิน หรือพระเจ้ากรุงธนบุรี เพราะเจ้าพระยานครน้อยเป็นโอรสพระเจ้าตาก

ลูกเจ้าพระยานครน้อยที่โตเต้ายศขุนนางขึ้นเป็นเจ้าพระยาแทนพ่อ ซึ่งเป็นต้นสกุล ณ นคร ก็ได้แก่ เจ้าพระยานครน้อยกลาง โดยมีการสืบสายดังนี้

๑. เจ้าพระยานครน้อยกลาง เป็นลูกคนที่ ๔ ของเจ้าพระยานครน้อย แม่ชื่อ ท่านผู้หญิงอิน เมื่อสิ้นชีวิต เจ้าพระยานครน้อยแล้ว รัชกาลที่ ๔ ก็ได้ตั้งเจ้าพระยานครน้อยกลางครองเมืองนครศรีธรรมราชแทน ช่วงนั้น พวกแขกมะลายูไม่ค่อยยำเกรง ทำการกบฏต่อเจ้านคร เป็นเหตุให้บารมีของเจ้านครด้อยลงไป จึงถูกลดบทบาท จากเมืองประเทศราชลงเป็นหัวเมืองชั้นเอก เรื่องสำคัญต่างๆ เช่นการสงคราม การต่างประเทศ ทางส่วนกลางกรุงเทพ เป็นผู้สั่งการ

๒. เจ้าพระยานครหนูพร้อม เมื่อเจ้าพระยานครน้อยกลางถึงแก่อสัญกรรม รัชกาลที่ ๔ ได้แต่งตั้งเจ้าพระยานครหนูพร้อมผู้บุตรขึ้นเป็นเจ้าเมืองแทน พอถึงรัชกาลที่ ๕ ได้เสด็จเมืองไทรบุรีซึ่งเป็นเมืองขึ้นของนครศรีธรรมราช เจ้าหนูพร้อมไม่ได้ไปรับเสด็จ จึงถูกเรียกตัวเข้ารับราชการในกรุงเทพมหานครนานถึง ๒๐ ปี เป็นการสิ้นสุดตำแหน่งเจ้าพระยานครศรีธรรมราชตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา เพราะรัชกาลที่ ๕ ได้ปฏิรูปการปกครองจากแบบจตุสดมภ์ เวียง วัง คลัง นา ซึ่งมีมาแต่ครั้งสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ครั้นกรุงศรีอยุธยา มาเป็นรูปการปกครองแบบกระทรวง ทบวง กรม มีเสนาบดีเป็นเจ้ากระทรวง ในส่วนภูมิภาคแบ่งเป็นมณฑล โดยใช้กฎหมายลักษณะปกครองท้องที่ ร.ศ. ๑๑๕ - ๑๑๖ ตรงกับ พ.ศ. ๒๔๔๑ มีเทศาภิบาลเป็นผู้สำเร็จราชการ

เชื้อสายพระเจ้าตาก ซึ่งเคยรับราชการเป็นเจ้าพระยามาตามลำดับ ก็ได้บิรวรรตวัฒนการขึ้นเป็นขุนนางตามหน้าที่ต่างๆ เฉพาะในสายเจ้าพระยานครน้อยมีดังนี้

- ลูกเจ้าพระยานครน้อย ชื่อ น้อยกลาง ซึ่งเกิดแต่ท่านผู้หญิงอิน ได้เป็นเจ้าพระยานครน้อยกลางในสมัยรัชกาลที่ ๒ และที่ ๓

- ลูกเจ้าพระยานครน้อยกลาง คือหนูพร้อม ได้เป็นเจ้าพระยานครหนูพร้อมในรัชกาลที่ ๔ และ ที่ ๕

- ลูกเจ้าพระยานครหนูพร้อม ชื่อแย้ม ได้เป็นเจ้าพระยาบดินทรเดชาในรัชกาลที่ ๖ มียศพลเอก ขณะยังมียศเป็นพระยาวรเดชศักดิ์ราช (ยศพลโท) ได้ขอพระราชทานนามสกุล รัชกาลที่ ๖ ได้พระราชทานนามสกุลว่า ณ นคร โดยมีเหตุผลตามลายพระราชหัตถเลขาว่าดังนี้

วันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๕๖

ถึงพระยาวรเดชศักดิ์ราช

จดหมายของเจ้ามีมาขออนามสกุลของเจ้านั้น ได้รับแล้ว เรื่องนามสกุลของเจ้า ข้าได้นึกอยู่แต่ก่อนได้รับจดหมายเจ้าแล้วว่า ถ้าขอให้ตั้งจะให้นามอะไร ข้าไตร่ตรองดูแล้ว เห็นว่านามสกุลของเจ้าได้ดิบได้ดีและมีชื่อเสียงขึ้นที่นครศรีธรรมราช ซึ่งคนโดยมากเรียกว่าเมืองนครเป็นที่เข้าใจกันดีอยู่ทั่วกันแล้ว และส่วนสกุลของพวกเจ้าพระยานครก็มักเรียกกันอยู่แล้วว่า แสนคร ข้าจึงเห็นนามสกุลของเจ้าก็ควรจะให้มีคำว่านครปรากฏอยู่เพื่อเป็นเกียรติยศสืบไป

เพราะฉะนั้น ข้าขอให้นามสกุลของเจ้าว่า “ณ นคร” (เขียนเป็นตัวอักษรโรมันว่า na nagara) ตัว ณ นั้น บ่งความสกุลนี้ได้เป็นของเมืองนคร เทียบอย่างฝรั่งขุนนางที่เขาให้นามสกุลตามตำบลมักใช้มีคำว่า “de” นำหน้านามเมืองหรือตำบล คำว่า “de” นั้นเห็นเคยแปลกันแล้วว่า แห่ง แต่คำว่า แห่ง เสียงจุ่มจ่มไม่เข้าที่ ข้าจึงใช้ “ณ” แทน เช่นนามสกุลของพระยาเทพทวาราวดี ข้าก็ได้ให้ว่า “ณ มหาไชย” มาราย ๑ แล้ว มาถึงนามสกุลของเจ้าจึงเห็นควร “ณ” ผสมกับ “นคร” เห็นว่าดูเป็นมงคลดี

พระนามาภิไธย วชิราวุธ ประ.

- ลูกเจ้าพระยานครน้อยอีกสายหนึ่ง ได้เป็นเจ้าพระยารักษ์ขากรุงเก่า คืออยุธยา ชื่อว่า “น้อยใหญ่” เป็นบุตรคนที่สองที่เกิดแต่ท่านผู้หญิงอิน มียศเป็นเจ้าพระยามหาศรีธรรม มีลูกชื่อเฉลิม ต่อมาได้เป็นเจ้าพระยาพลเทพ ในรัชกาลที่ ๖ ขณะยังเป็นพระยาไชยยศสมบัติ ได้ขอพระราชทานนามสกุล ในหลวงรัชกาลที่ ๖ ได้พระราชทานนามสกุลให้ว่า “โกมารกุล ณ นคร” โดยทรงให้เหตุผลว่า เพื่อแสดงให้เห็นปรากฏว่าสืบสายโลหิตจากเจ้าพระยานครลงมาทางสายพระยาศรีสรรพภักดี (หนูเล็ก) ผู้เป็นอา นับได้ว่าเป็นสาขาหนึ่งในสกุล “ณ นคร”

- ลูกเจ้าพระยานครน้อยอีกสายหนึ่ง ซึ่งเกิดแต่ท่านผู้หญิงอินเช่นกัน เป็นบุตรคนที่ ๕ ชื่อว่าน้อยเอียด ได้เป็นพระยาแสนหามนตรี ฯ มีลูกชื่อ “ใหญ่” ซึ่งต่อมาได้เป็นพระศรีทิพโกษณ์ ในหลวงรัชกาลที่ ๖ ทรงพระราชทานนามสกุลให้ว่า “จาดรงคกุล”

โดยสรุป ผู้ที่สืบเชื้อสายพระเจ้าตากในสายเจ้าพระยานครน้อย ในปัจจุบันนี้ได้แตกออกเป็น ๓ สกุลใหญ่ ซึ่งได้รับพระราชทานชื่อนามสกุลจากรัชกาลที่ ๖ มีสกุล ณ นคร โกมารกุล ณ นคร และจาดรงคกุล

ในชั้นหลังๆ ผู้สืบสายสกุลทั้ง ๓ สกุลล้วนแต่ได้ทำคุณประโยชน์แก่แผ่นดินเป็นอเนกประการ ในส่วนที่รับราชการก็ได้เป็นข้าราชการชั้นสูงสุด เช่นคุณคณิต ณ นคร อดีตอัยการสูงสุด คุณประวีณ ณ นคร อดีตเลขาธิการ กพ. อาจารย์เปลื้อง ณ นคร ท่านผู้นี้เป็นนักปราชญ์ทางอักษรศาสตร์ วรรณกรรมต่าง ๆ มีผลงานการประพันธ์ในนามนายตำรา ณ เมืองใต้ ท่านผู้นี้สืบเชื้อสายเจ้าพระยานครน้อยในสายของหลวงอนุสรสิทธิกรรม (บัว) กล่าวคือหลวงอนุสรสิทธิกรรมเป็นลูกของเจ้าพระยานครน้อยกลาง หลวงอนุสรสิทธิกรรมมีลูกชื่อเล็ก ต่อมาเจ้าเล็กรับราชการได้เป็นขุนเทพภักดีฯ มีลูกชื่อเปลื้อง หรือที่เราเรียกกันว่าอาจารย์เปลื้อง ณ นคร

๒๗. โอรสองค์ที่ ๒๗ ของพระเจ้าตากสินเป็นพระองค์เจ้าชายไม่ปรากฏชื่อ และไม่มีผู้ สืบสกุล

๒๘. พระองค์เจ้าชายหนูแดง ไม่ปรากฏผู้สืบสกุล

๒๙. พระองค์เจ้าหญิงสุดชาติรี ไม่ปรากฏผู้สืบสกุล

๓๐. เจ้าพระยานครราชสีมา (ทองอินทร์) โอรสองค์สุดท้ายนี้ มีประวัติท่านเองเดียวกับเจ้าพระยานครน้อยตามเรื่องเล่าว่า เมื่อ พ.ศ. ๒๓๒๑ เจ้านครเวียงจันทน์ส่งกำลังล่องลำเข้ามาในพระราชอาณาเขต เจ้าพระยานครราชสีมาป็นได้ยกกำลังไปปราบ ในระหว่างไปสงครามนั้น ภรรยาเสียชีวิต พระเจ้าตากทรงพระเมตตาและพระราชทานเจ้าจวนซึ่งเป็นบาทบริจา (เจ้าจวนหรือเจ้ายวนนี้เป็นธิดาเจ้าพระยานครหนู เป็นน้องของเจ้าฉิมใหญ่ผู้เป็นชนนีเจ้าฟ้าชายทัศพงศ์) ให้แก่เจ้าพระยานครราชสีมาป็นในขณะที่เจ้าจวนตั้งท้องใหม่ๆ เจ้าพระยานครราชสีมารับไว้เป็นแม่เรือน มิได้ตั้งเป็นภรรยาตราบเท่าที่เจ้าพระยานครพัตที่รับพระราชทานเจ้าปราง

ต่อมาเจ้าจวนเกิดบุตรได้ชื่อว่า “ทองอินทร์” ทองอินทร์เจริญเติบโตขึ้นครราชสีมา ต่อมาได้เป็นเจ้าพระยานครราชสีมา กระทั่งถึงรัชกาลที่ ๓ ก็ถึงแก่อสัญกรรม บุคคลคนนี้เป็นต้นสกุลที่แตกหน่อขึ้นอีกมากมาย ได้แก่ สกุลอินทรกำแหง นิลนันทน์ เนียมสุริยะ ชุกฤต อินทนูชิต คชวงศ์ ศิรพร และ เชิญธงไชย อินทโสฬส มหาณรงค์

โดยสรุป เชื้อสายพระเจ้าตากแตกเป็นสกุลต่างๆ ขณะนี้ ทั้งหมดประมาณเท่าที่สืบต้นได้มีถึง ๕๑ สกุล โดยแยกผู้สืบสายจากโอรสได้ ๑๘ สกุล จากธิดา ๓๓ สกุล ดังนี้

๑. สายโอรส ได้แก่ - สกุล “สินสุข และ อินทรโยธิน” สืบเชื้อสายจากกรมขุนอินทรพิทักษ์ โอรสองค์โตพระเจ้าตาก - สกุล “พงษ์สิน” สืบเชื้อสายจากเจ้าทัศพงษ์ หรือพระพงษ์นรินทร์ - สกุล “ศิลาพนธ์” สืบเชื้อสายจากเจ้าฟ้าศิลา - สกุล “รุ่งไพโรจน์” สืบจากเจ้าฟ้านเรนทรราชกุมาร - สกุล ณ นคร โกมารกุล ณ นคร จาดรงคกุล

ใครเคยคิดบ้างไหมว่าคนไทยคนหนึ่งซึ่งมีเชื้อสายจีนทางฝ่ายพ่อ มีแม่เป็นคนไทย พ่อมาจากเมืองไทยเอง ตั้งแต่ครั้งพระเจ้าอยู่หัวท้ายสระ ปลายสมัยกรุงศรีอยุธยา แล้วได้เป็นพระเจ้าแผ่นดิน และพระเจ้าแผ่นดินองค์นั้นทรงพระนามว่าพระเจ้าตาก เป็นต้นสกุลของคนทั้งหลายที่เป็นคนไทยขณะนี้ถึง ๕๑ สกุล โดยมีเจ้านายในราชวงศ์จักรี เป็นสายสัมพันธ์ บัดนี้ได้รับขนานนามว่า “สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช” ชาวแต่จิวที่อยู่ในเมืองจีนทั้งหลายขณะนี้ เขามีความภูมิใจกันนักหนาว่า คนแต่จิวได้เป็นพระเจ้าแผ่นดิน คนไทยแท้ๆ เจ้าของแผ่นดินไทยหากไม่ภูมิใจก็ไม่ว่าจะว่าอะไร

၈၁